

Rushdie e un maestru al alegoriei, pe care o folosește perfect pentru a ne spune o poveste cu multe personaje ireale, bune sau rele, cu apucături ciudate, care îl pun pe cititor în situația de a nu mai considera lumea poveștilor ca pe un dat sigur, firesc și care se transmite de la cei mari la cei mici, generație după generație, atât timp cât umanitatea va exista. Un oraș unde tristețea să fie atât de bine materializată e invitația autorului pentru a nu uita că poveștile trebuie spuse de cei mari celor mici. Iată că se poate ca o poveste să fie scrisă de un om mare pentru toți oamenii mari. O poveste care are o profunzime pe care puține opere literare o au. Mihai Eminescu spunea: *„Poate că povestea este partea cea mai frumoasă a vieții omenești [...] cu povești ne leagă lumea, cu povești ne adoarme...Ne trezim și murim cu ele.”*

„Harun și marea de povești” începe absolut magnific dacă mă gândesc la forța mesajului transmis:

„A fost odată, în țara Alifbay, un oraș trist, cel mai trist dintre toate, așa de devastator de trist că își uitase propriul nume. Era așezat pe țărmul unei mări îndurerate, plină de pești posaci, atât de amărâți la gust, încât

cei care îi mâncau începeau să râgâie de melancolie chiar dacă cerul era senin.[...]. În partea de nord a orașului se găseau fabrici uriașe în care (așa mi s-a spus) tristețea era de fapt produsă, împachetată și trimisă peste tot în lume, iar lumea părea să nu se mai sature de ea. Din coșurile fabricilor de tristețe se revărsa un fum negru ce plutea peste oraș ca o amenințare.”

Înfai de toate mi se pare interesantă soluția aleasă de Rushdie pentru numele personajelor sau ale locurilor din acest roman. El vorbește de cel mai trist oraș, „

Alifbay

”. Umbero Eco, în „Pendulul lui Foucault” dă computerului un nume, „

Abulafi

”, de la numele filozofului evreu Abraham Abulafia, care a trăit în secolul al XIII-lea. În orașul trist, care-și uitase propriul nume, trăia un renumit povestitor, Rașid Khalifa, care reușea să-i facă pe cei care-l ascultau să uite de tristețea materială în care trăiau. Povestitorului oamenii îi spuneau Rașid Noianul de Cuvinte, iar pentru rivalii săi era Șahul de

Bla

(

Bla

este numele real al unui orașel din Mali). De altfel, multe nume de personaje sau de locuri din

roman au corespondență în lumea reală. Iată câteva dintre ele: „

Kaș Mer

”sau „

Koș Mar

” (aici cu siguranță trebuie subliniat meritul traducătorului în românește), foarte asemănător cu Cașmir

- teritoriul care a iscat afătea conflicte între India și Pakistan, „

Dakka”

- duhul apei în „Harun...” este capitala statului Bangladesh, dar sunt mai multe localități în India și în Pakistan cu acest nume. Rushdie scrie despre rotația lunii „

Kahan

”, care are legătură cu

Universul și Krishna

’ ”

Țara Gup

” din roman are echivalentul într-un sat cu același nume (

Gup

) din Pakistan, „

Mudra

”, alt personaj din „Harun...” are echivalent cu

Mudra

, adică unele gesturi rituale din budism și hinduism, însemnând semn sau pecete.”

Bat Mat Karo

”, locul unde cei buni din romanul scriitorului obțin o importantă victorie armată, seamănă fonetic foarte bine cu expresia din hindi „

mujhse baat mat karo

”, a cărei traducere în engleză este „

study

”- care în românește poate însemna studiu dar și eseu literar, „

Sengupta

” este un nume de familie des întâlnit în India și Bangladesh la populația Bengali.

Mai departe Salman Rushdie desfășoară firul întâmplărilor pe elemente politice actuale: campanie electorală, dictatură, oameni de partid puși să-și susțină zgomotos candidatul.

„Candidatul din alege-rile care se apropiau, în numele căruia Rașid consimțise să vorbească. Acest Șef era un tip atât de neted și lucios la față.”

Mi-aduc aminte de România anilor 90 când cel sau cei care vorbeau mai frumos (sau mințeau mai convingător) câștigau alegerile. Rushdie știe să ne facă să înțelegem că în localitatea unde ajung Rașid și fiul său Harun e dictatură, folosind un „noian de cuvinte”:

„Domnul Durru și grupul său (din care făceau acum parte și Rașid și Harun) erau în permanență înconjurați de exact o sută unu soldați înarmați până în dinți; iar oamenii de rând pe care Harun îi zări pe străzi aveau niște expresii extrem de ostile pe fețe. „Orașul acesta e cuprins de dușmănie”, se gândi Harun.”

Mai mult, chiar fanărul Harun observă:

„Cât de popular poate fi acest Durru dacă are nevoie de toți acești soldați ca să l apere?”

Localitatea unde ajung Rașid și Harun e și ea nefericită, dar de data aceasta nefericirea apare ca o ceață (numită de autor „ceața nefericirii”) cu miros ufat. Cel care vrea să câștige alegerile știe ce să-i ceară lui Rașid:

„Dușmanii mei angajează tot felul de tipi de doi bani care să le umple oamenilor urechile cu lucruri rele despre mine, iar proștii le sorb de parcă ar fi lapte. Din cauza asta am apelat la dumneavoastră, iscusite domn Rașid. Le veți spune povești vesele, povești pline de laudă, și oamenii vă vor crede și vor fi fericiți și mă vor vota pe mine.”

Lumea-i ușor de manevrat...Poveștile trebuie spuse și crezute, chiar și de cel care le spune. Altfel n-au efect...Rașid e din ce în ce mai puțin capabil să spună povești credibile și vesele auditoriului. Mai mult, ajunge să spună adevăruri dureroase fiului său:

„Când Harun îl auzi pe tatăl său spunând nu i decât o poveste, își dădu seama că Șahul de Bla era într adevăr foarte deprimat, căci numai o disperare adâncă l ar fi putut face să spună ceva atât de teribil.”

Autorul dă sensuri speciale aproape fiecărui fragment al poveștii sale. Cum am spus, numele proprii fac trimitere la realitate, acum vom vedea că numelui unei binecunoscute serii de povești arabe i se adugă un „amănt” care ne duce cu gândul la campanii electorale, la ideea că doar cine are bani mulți poate candida (sigur că realitatea românească e alta...). Harun și tatăl său sunt invitați pe vasul luxos din cale-afară al candidatului:

„Ambarcațiunea reședință se numea „O mie și una de nopți plus una”, pentru că (după cum se lauda domnul Durru) „nici una din cele o mie și una de nopți nu se pot asemăna cu o noapte petrecută aici”;”

Acum e momentul când își fac apariția tot felul de personaje, de arătări bune sau rele. Primul care apare spune despre el însuși:

„Sînt Dakká, Duhul Apei, zise el bosumflat, din Oceanul cu Șuvoaie de Povești.[...] Furnizor de Apă de Povești din Marea Mare de Povești.”

Dakká e înțelept. Spune un mare adevăr, la care ar trebui să reflectăm cu mai multă atenție toți:

„...îmi pierd vremea cu un Hoț de Deconectoare care nu are încredere în ce nu poate să vadă. Și cam ce ai văzut tu la viața ta, pungășiile? Africa ai văzut o? Nu? Și atunci o fi oare cu adevărat acolo? Și submarine? Hî? Și grindină, mingi de baseball, pagode? Mine de aur? Canguri, Muntele Fujiyama, Polul Nord? Și trecutul, s a întâmplat cu adevărat? Și viitorul, va veni? Crede numai în ce ți arată ochii și ai toate șansele să dai de bucluc, belele, necaz.”

Da, interesant...Interesantă e și maniera autorului de a invita cititorii spre lectură, de a lămuri că putem înțelege altfel mesajul unei cărți dacă o recitim la vârste diferite, că e mereu nevoie să se scrie și de a se asculta povești.

„...Oceanul cu Șuvoaie de Povești era de fapt cea mai mare bibliotecă din univers. Și pentru că erau sub formă fluidă, poveștile aveau puterea de a se schimba, de a se transforma în noi ver-siuni ale lor însele, de a se uni cu alte povestiri devenind astfel mereu alte și alte istorii; așa că, spre deosebire de o bibliotecă de cărți, Oceanul cu Șuvoaie de Povești era mult mai mult decât un depozit de basme. Nu era mort, ci viu.”

La Rushdie există două lumi diferite: cea a Binelui (țara Gup) și cea a Răului (țara Chup). Înfațăm elemente de un simbolism evident (țara cea bună e însorită, țara cea rea e mereu în întuneric; între ele există o zonă inexpugnabilă care le separă); identic cu Raiul, Iadul și Purgatoriul în religia creștină.

„...Țara Gup este scăldată de Soarele Veșnic, în timp ce în Chup e veșnic noapte. Între cele două se întinde Fâșia Crepusculară, de a lungul căreia Gupii au construit demult un Zid de Forță de nepătruns (și în același timp invizibil)”

Autorul are stilul său aparte de a ne readuce „cu picioarele pe pământ” și ne atenționează subtil dar ferm că transformările relațiilor dintre oameni nu pot da rezultate pozitive:

„Unele povești de dragoste s-au transformat în liste lungi de cumpărături. La fel și poveștile pentru copii. De exemplu, se înregistrează o explozie de istorioare cu elicoptere care vorbesc.”

Un roman serios, care atenționează asupra modului cum relaționăm între noi, dar, pe alocuri, „Harun și marea de povești” are elemente de comic subtil. Un exemplu:

„Gogogol, bolborosi el. Kafka, tuși.”

Omul și umbra sa. Diferență între omul politic și „umbrele sale”(păzitorii săi, sau susținătorii săi, subalternii veșnic doritori de a intra în grațiile șefului; nimic nu-i scapă subtilului observator al lumii politice de azi, Salman Rushdie):

„Vă puteți imagina ce avantajos e! Dacă unei umbre nu i place cum se îmbracă persoana de care este prinsă sau ce freză are, poate foarte bine să și aleagă propriul ei stil! [...] De multe ori Umbra e cea care conduce, fiind urmată de Persoană sau Sine sau Materie. [...] Chupii trăiesc în întuneric, iar în întuneric o Umbră nu trebuie să aibă tot timpul o singură formă. Unele Umbre ca mine, de exemplu învață cum să se transforme pur și simplu dorindu și asta.”

Chiar se poate spune că această carte e plină de „ricoșeuri” în cotidianul lumii...Sfârșitul este unul fericit, cei buni înving, iar orașul cuprins de o tristețe afat de materială încaf își uitase propriul nume, spunându-i-se doar orașul K., își aduce aminte că se numește Kahani.

Kahani înseamnă poveste. Salman Rushdie spune, de fapt, mult mai mult decât o kahani, după ce ne poartă prin fantastice înfăptuiri care au un PPCDE, adică Proces Prea Complicat De Explicat, cum se precizează în roman. Să intrăm cu gândul în marea de povești a lumii alături de Harun și să ne dorim ca locuitorii orașului Kahani să nu mai exporte tristețe nicăieri

CARTE: „Harun și marea de povești” de Salman Rushdie

Scris de Horia Picu

Sâmbătă, 16 Aprilie 2016 19:41 -

În lume. Ce frumos ar fi!...